

eman ta zabal zazu

Universidad
del País Vasco

Euskal Herriko
Unibertsitatea

**EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAN IKASKUNTZA
ZERBITZUA INSTITUZIONALIZATZEKO ESPARRU
DOKUMENTUA**

Arlo honek sustatu eta aurkeztua:

Graduaren eta Hezkuntza Berrikuntzaren arloko Errektoreordetza

Egileak:

Gezuraga Amundarain, Monike

Amiano Bonatxea, Iratxe

Cruz Iglesias, Esther

Arriaga Sanz, Cristina

López Velez, Ana Luisa

Alonso Sáez, Israel

Data: 2023-05-30

AURKIBIDEA

Esparru dokumentuaren helburua	3
Lege eta erakunde esparrua	3
A) Nazioartean	3
B) Estatu mailan	3
C) Euskal Herriko Unibertsitatearen mailan (aurrerantzean UPV/EHU)	5
I - Zren definizioa eta elementuak	8
I - Zren onurak	9
A) I - Z unibertsitate testuinguruan	10
B) I - Z nazioarteko panoraman	10
C) I - Z Euskal Autonomia Erkidegoan eta estatu mailan	11
D) I - Z UPV/EHUn	12
Erreferentzia bibliografikoak	10

ESPARRU DOKUMENTUAREN HELBURUA

Dokumentu honen helburu nagusia da oinarriak ezartzea Ikaskuntza – Zerbitzua (aurrerantzean I - Z) Euskal Herriko Unibertsitatean **jaso, aitortu eta babestua izan dadin**, bere baitan finkatu beharreko hezkuntza estrategia gisa, "EHUagenda2030" (EHU, 2019) eta Unibertsitateko Gizarte Erantzukizuna (Amiano, 2019; CRUEren iraunkortasun batzordea, 2015; Gezuraga, 2017) eraginkortasunez garatzeko konpromiso eta ekintza esparruaren barruan.

LEGE ETA ERAKUNDE ESPARRUA

A) NAZIOARTEAN

Adierazpenak eta konpromisoak sinatu egin dira goi mailako hezkuntza erakundeetan gizarte erantzukizuneko politikak eta iraunkortasunaren sustatzea bultzatu eta erdiesteko, curriculumari aipamen berezia eginez (Talloires, 1990; Unesco, 2009).

Egungo unibertsitateak dituen erronketako batzuetan aurrera egitea ahalbidetzen duen proposamena da I - Z, literatura akademikoak nabarmentzen duen moduan:

- Gizartean konprometitutako profesionalen prestakuntza (Kandel, 2013; Martínez, 2010).
- Unibertsitatearen Gizarte Erantzukizunaren garapena (Gezuraga, 2014; Marqués, 2014; Tapia, 2010).
- Irakaskuntza, Ikerkuntza eta Hedapenaren misioen arteko lotura (CLAYSS, 2014, Coppola, 2012).

Ekintzak ere jarri dira abian Europar Batasunaren esparruan, hala nola *Europe Engage - Developing a Culture of Civic Engagement through Service-Learning within Higher Education in Europe* proiektua. Europe Engage azterlanak oinarrian du ikaskuntza zerbitzuaren kontzeptualizazioa, goi mailako hezkuntzan konpromiso zibikoa integratzen eta garatzen duen ikuspegi pedagogiko gisa, eta erakusten du I - Zren instituzionalizazioa gero eta ohikoagoa dela ibilbide luzeko historia duten herrialdeetan, hala nola AEBetan, Irlandan eta Erresuma Batuan. Baina literaturan adierazitakotik edo Europako unibertsitateek borondatez abiarazitako ekintzetatik harago, gaur egun eskakizun bihurtu da goi mailako hezkuntzaren egunerokotasunean I - Z ikuspegi pedagogiko gisa gehitzea, Espainiako estatuan indarrean dagoen araubideak hala agintzen baitu, hurrengo atalean adieraziko den bezala.

B) ESTATU MAILAN

Unibertsitate politikak behartu egiten gaitu geure lan dinamikak birpentsatzera eta eredu inklusiboagoetara, arduratsuagoetara hurbildu eta igarotzera, erronka global handiei erantzuteko gai izango bagara. Honako hauek lirateke irakaskuntza metodologia hori instituzionalizatzeko beharra berresten duten estatuko zenbait erreferentzia:

- 2005ean (2012an eguneratua), CRUEren batzar nagusiak "Curriculumean iraunkortasuna sartzeko jarraibideak" dokumentua onartu zuen. Dokumentu honek aitortzen dio goi mailako hezkuntzari Giza Garapen Iraunkorra lortzeko tresna gisa duen

eginkizuna, unibertsitateei galdegiten dielarik laguntza instituzionala eman dezatela, hezkuntza paradigmatikoa iraunkortasunarekin koherentziaz aldatu ahal izateko, eta iraunkortasunean hezteko ekintzak sustatu ditzatela, ikaskuntza zerbitzua esaterako.

- Abenduaren 30eko 1791/2010 Errege Dekretuaren 64.3 artikulua (1791/2010 Errege Dekretua, **Unibertsitateko Ikaslearen Estatutua** onartzen duena). Horren arabera, unibertsitateek gizartearekiko eta herritarrekiko erantzukizuneko praktikak bultzatzen dituzte, titulazio desberdinetan ikaskuntza akademikoak eta komunitateari eskainitako zerbitzua bizi kalitatea hobetzera eta gizarteratzera bideratuta.
- **Unibertsitatearen Gizarte Erantzukizuna**, 2015eko Unibertsitate *Estrategiaren* esparruan jasoa (*La responsabilidad social de la universidad y el desarrollo sostenible [Unibertsitatearen gizarte erantzukizuna eta garapen iraunkorra]*). Hezkuntza Ministerioa. 2011). Helburu nagusien artean dira unibertsitateen erantzukizun sozialaren instituzionalizazioa, orokortzea eta sistematizazioa, bai eta unibertsitatearen iraunkortasuna bultzatzea ere.
- 2015eko maiatzean, CRUEren jasagarritasunerako batzorde sektorialak (lehenago CADEP) **dokumentu tekniko bat** onartu zuen, izenburu honekin: **“Institucionalización del Aprendizaje-Servicio como estrategia docente dentro del marco de la Responsabilidad Social Universitaria para la promoción de la Sostenibilidad en la Universidad”** [Ikaskuntza zerbitzuaren instituzionalizazioa, unibertsitateko gizarte erantzukizunaren esparruan irakaskuntza estrategia gisa, unibertsitatearen iraunkortasuna sustatzeko]. Dokumentu honetan aitortzen da I - Zk funtsezko zeregina duela curriculumaren iraunkortasuna unibertsitate gelatik haratago proiektatzeko estrategia gisa, osagai etiko eta hausnarketa kritiko sendoaz, ikasleek iraunkortasunari lotutako arazoak konpontzeko duten gaitasuna sustatzen duelarik.
- 822/2021 Errege Dekretuak ezartzen du unibertsitate titulu ofizialen ikasketa planek printzipio eta balio demokratikoak eta GJHak izan behar dituztela erreferentzia gisa. Horrek esan nahi du unibertsitateek GJHekin eta irakaskuntzaren arloko jasagarritasunarekin lotutako ildo estrategikoak txertatu behar dituztela gobernantzan, hala nola I - Zren instituzionalizatzea.

Egindako bide horren ondoren, Unibertsitate Sistemaren Lege Organikoak (BOE, 2023/03/22) nabarmentzen du bertako artikuluetan goi mailako hezkuntza erakundeek sustatu behar dutela unibertsitate komunitateak, demokrazia, berdintasuna, gizarte justizia, bakea eta inklusioa sustatzearekin eta Garapen Jasagarriko Helburuekin lotutako jarduera eta proiektuetan parte har dezala.

Era berean, Zientzia Irekiaren beharra aipatzen du, jakintza bere egiten duena ondasun komun, eskuragarri eta merkaturatu gabe gisa, hots, herritarren zientzia modu partekatuan jakituria eraikitzen duena, ikerketaren konplexutasuna kolektiboki bere gain harturik. Eta gizarte eta lurralde kohesioari dagokionez, azpimarratzen du unibertsitateek garapen ekonomiko eta sozial ekitatiboa, inklusiboa eta iraunkorra sustatu behar dutela, kalitatezko enplegua sortzen eta lurraldearen ongizate estandarrak hobetzen lagun dezan. Horretarako, tokiko administrazioekiko eta inguruko gizarte eragileekiko lankidetzaren indartuko dute, Herritarren Zientziari eta ikaskuntza zerbitzuari buruzko proiektuen bidez.

Araubidearen aldaketa horri guztiari erantzun ahal izateko, eta Goi Mailako Hezkuntzaren barruan ikaskuntza zerbitzuaren (I-Z) instituzionalizazioa sustatze aldera, Unibertsitateko Ikaskuntza Zerbitzurako Estatuko Sareak (APS(U) sarea) Kanarietako Goi mailako Hezkuntzako Ikaskuntza Zerbitzuari buruzko Adierazpena aurkeztu zuen, Ikaskuntza Zerbitzuari buruzko X.

Kongresu Nazionalen eta IV. Nazioarteko Biltzarrean (Las Palmas, 2021), Espainiako unibertsitate guztiei dei egin zitzaielarik adierazpen horri atxiki eta publiko egin zezatela.

C) EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAREN MAILAN (AURRERANTZEAN UPV/EHU)

Gure unibertsitate politika markatzen duten erreferentziako dokumentuek ere justifikatzen dute I-Zren instituzionalizazioa

- **Unibertsitate honen ESTATUTUAK (17/2011 ED, 2011/02/24ko EHAA):**

“4. artikulua. Hauek dira UPV/EHUren helburuak:

a) Jakintza sortu, kritikatu eta zabaltzea eta jakintzaren aurrerabidea eta gizartearen garapena sustatzea, ikerketaren bitartez eta ikerketaren emaitzak gizarteratuz.

b) Euskal gizartearen ondare intelektual, humanistiko, kultural eta zientifikoa aberasteko lanetan parte hartzea, baita ekonomia garapenean eta gizartearen ongizatean ere.

c) Kalitatezko goi mailako irakaskuntza eskaintzea, ikasleen heziketa osoa bultzatzea, eta lanean hasteko beharrezkoa den prestakuntza ziurtatzea.

(...)

e) Profesionalen etengabeko prestakuntza eta goi mailako irakaskuntza eskatzen duten gizarteko beste taldeen etengabeko prestakuntza edo bizitza osoko prestakuntza sustatzea.

f) Unibertsitate zabalkuntza eta hedakuntza bultzatzea, batez ere gizarte eta kultura mailen arteko aldeak gutxitzea zuzenduak, bai eta bizitza politiko, kultural eta sozialean hobeto parte hartzeko baldintzak sortzea zuzenduak ere.

g) Nazioarteko trukea eta lankidetzaren indartzea, bereziki Europako esparruan eta garapenerako lankidetzaren alorrean.

h) Harremanak izatea eta hitzarmenak egitea erakunde publiko eta pribatuekin, UPV/EHUko tituludunen prestakuntza hobea izan dadin eta, ondorioz, lanean hasteko aukera gehiago izan dezaten.

2. UPV/EHUK honako hauek sustatuko ditu:

(...)

c) Elkarbizitza demokratikoa eta euskal gizartearen garapen jasangarri eta bidezkoa, errefusatuta terrorismo eta biolentzia mota guztiak.

d) Mundura irekitako jarduera plural, tolerante eta solidarioa, aitzindari intelektual eta etikoa izateko bokazioaz.” (2011, 3-4 orr.)

- UPV/EHUren 2022-2025 PLAN ESTRATEGIKOAK nabarmentzen du UPV/EHUK ikasle bakoitzaren prestakuntza integrala bultzatu nahi duela, erronka sozialei, tokikoei eta globalei erantzun ahal izateko, horretarako funtsezkoa delarik diziplinaz besteko lankidetzaren egitea.

“3. EGINKIZUNA ETA IKUSPEGIA

(...)

Honako hau du eginkizun:

UPV/EHU euskal unibertsitate publikoa da, eta konprometituta dago euskal kulturarekin, gizarte erronkekin eta garapen jasangarriarekin, prestakuntzaren, ikerketaren, ezagutzaren transferentziaren eta toki nahiz mundu mailako aliantzen bidez, jakintzaren adar guztietan.

Ikuspegia

- UPV/EHUK bere ikasleei ematen dien prestakuntza ikerketan eta pentsamendu kritikoan oinarrituta dago, metodo zientifikoa erabilia. Garapen jasangarriarekin inplikatur dagoen prestakuntza bat da. Unibertsitateak aukera ematen die ikasleei beren buruak intelektualki eta giza ikuspegitik garatzeko, eta ingurunea eraldatzeko gaitasuna eskuratzen dute, modu etiko batean eta sormena erabilia, gero eta gehiago eskatzen duen ingurune aldakor batean.
- UPV/EHUK bere ikerketa eredia indartu nahi du, gizarte, kultura, ekonomia eta ingurumen arloetako erronka berrietara orientatua eta erronka horiekin konprometitua, Diziplinaz gaundiko eta nazioarteko lankidetzak sustatuz, baita ingurumen sozioekonomikoarekiko lankidetzak ere, jakintzaren bidez gizarte eraldaketan lider izateko bokazioarekin.
- UPV/EHU, Euskadiko erakunde ikertzaile nagusia izanik, aliatu natural gisa identifikatzen da trantsizio digitalaren, trantsizio energetikoaren eta kohesio digitalaren desafioei aurre egiteko lurraldean garatzen diren I+G+b proiektuetan.
- UPV/EHU bere inguruan sustraitutako unibertsitate bat da, irekia eta iragazkorra, eta bi norabideko inpaktua eragiteko helburua du. Erreferentzia eta identifikazio eredu izan nahi du euskal gizartearentzat.

ARDATZ ESTRATEGIKOAK

Jaso dira Unibertsitateko ikaskuntza zerbitzuaren (APS(U)) prozesuekin lotutako 2022-2025 plan estrategikoaren helburuak eta ekintzak. Hurrengo taulan bildu dira ardatzak eta helburuak eta ekintzak eranskinean.

1. taula. 2022-2025 plan estrategikoaren ardatzak eta helburuak, I-Zren prozesuekin lotuta

ARDATZ ESTRATEGIKOAK	HELBURUAK
I. ARDATZA: PRESTAKUNTZA	01. HELBURUA Oreka lortzea batik bat egonkorra eta tokikoa den graduen eskaintzaren eta dinamikoagoa eta nazioartekoagoa den graduondokoen eskaintzaren artean.
	05. HELBURUA Bultzada ematea IKD hezkuntza ereduari eta GJHein konprometitutako irakaskuntza berrikuntzako esparru berriari, diziplina anitzeko prestakuntza indartuta, baita zeharkako gaitasunak eta gaitasun digitalak ere.
II ARDATZA: IKERKETA ETA TRANSFERENTZIA	05. HELBURUA Bultzada bat ematea gizartearen kultura aberastasunean zuzeneko eragina duen ikerketaren aitortzari.
III ARDATZA: KULTURA ETA GIZARTEA	01. HELBURUA Gizartearekiko komunikazioa hobetzea, baita ezagutzaren dibulgazioa eta UPV/EHUren kultura legatua ere.
	02. HELBURUA Lankidetzaren hitzarmenak eta proiektuak babestea, euskal sare sozioekonomiko eta kulturalarekin.
	04. HELBURUA Erreferentzia eredu gisa indartzea genero berdintasunean, inklusioan eta garapen jasangarrian.
	05. HELBURUA Gizarteak bere osotasunean dituen beharrei, desfioei eta arazoei loturiko esku hartzeak egitea irakaskuntzan, ikerketan eta ezagutzaren transferentzian.
IV. ARDATZA: PERTSONAK	06. HELBURUA Pertsonen egokitzapena eta prestakuntza indartzea, aintzat harturik unibertsitatearen egitekoa eta ikuspegia.
IV. ARDATZA: GOBERNANTZA ETA BALIABIDEAK	05. HELBURUA Gizarte desfioei eta GJHei erantzun dieten proiektuak aurkeztea, Next Generation Funtsen deialdiak (NGEU) erabilita, besteak beste.
	07. HELBURUA Finantzaketa publikoa eta pribatua hobetzea, kontuan hartuz beti gure unibertsitatearen helburua: zerbitzu publikoa.

Plan horretan bertan UPV/EHUko Gobernu Kontseiluak 2010ean onartutako **IKD – Ikaskuntza Kooperatiboa eta Dinamikoa eredu**a jasotzen da. Eredu propioa, kooperatiboa, eleaniztuna eta inklusiboa da. Ereduak azpimarra jartzen du ikasleek ikaskuntzaren protagonistak izan behar dutela adieraziz eta, beraz, apustua egiten du prestakuntza integral, malgu eta gizartearen beharretara egokituaren alde (Alonso et al., 2019). Azken urteotan, hezkuntza eredu hori berriro egin da, egungo orientazio pedagogikoekin eta UPV/EHUk gainerako erakunde publiko eta pribatuek 2030 Agendaren eta Garapen Jasangarriko Helburuen (GJH) esparruan bere egin eta gain hartutako lehentasun politiko eta konpromisoekin bat egiteko. Izan ere, Nazio Batuetako estatu kide guztiek 2015. urtean onartu zuten ekintzarako dei unibertsala, pobrezia amaitu, planeta babestu eta mundu osoko pertsonen bizitzak eta perspektibak hobete daitezzen. Birmoldaketaren emaitza IKD i3 dugu; ("i ber hiru": ikaskuntza x ikerkuntza x iraunkortasuna); hau da, prozesu eta produktu ineditoak ahalbidetuko dituen termino bakoitzaren hazkunde esponentziala.

- "EHUagenda 2030, Garapen iraunkorraren alde" izenekoak, ibilbide orria ezartzen du UPV/EHUren lana planetaren erronka handiekin lerroka daitezzen eta aipatzen du helburuen artean "irakaskuntza eta ikaskuntza politikak, berdintasuna, inklusioa eta ingurumen kudeaketa garatzea logika komun integratu baten bidez, epe ertain luzera (2019-2025 eta 2025-2030) ezagutzeko eta neurtzeko moduko helburuekin". Kanpotik begiratuta, beharrezko jotzen du gizarteko beste eragile batzuekiko loturak areagotzea. Eragile horiek lankidetzatza puntualetatik harago joan beharko dute, eta lankidetzatza estrategikorako aliantza gisa jardun beharko dute. UPV/EHUren Zeharkako Gaitasunen Katalogoa 2019ko maiatzean onartu zen, eta bertan deskribatzen da beharrezkoa dela ikasleek, mundu globalizatu baten erronkei aurre egingo badie, zeharkako kompetentziak eskura ditzaten, curriculumean zehar ikasgai eta ikaskuntza testuinguru desberdinetan landutakoak.

I-Zren DEFINIZIOA ETA ELEMENTUAK

I-Z hezkuntza proposamena da, **ikaskuntza prozesuak eta komunitateari zerbitzua emateko prozesuak proiektu bakar batean konbinatzen dituen**a, non proiektuan diharduten parte hartzaileak trebatzen baitira ingurune benetako premietan lan eginez, ingurune hori hobetzeko helburuaz (Aprenentatze Servei, 2016; De la Cerda et al., 2009; Gijón, 2015; McIlrath, 2016; Puig eta Palos, 2006; Tapia, 2001; Zerbikas, 2008). Jarduera konplexua da, komunitateari eskainitako zerbitzua eta edukien, gaitasunen, trebetasunen edo balioen ikaskuntza integrazten baititu, hausnarkako praktikatik abiatuta.

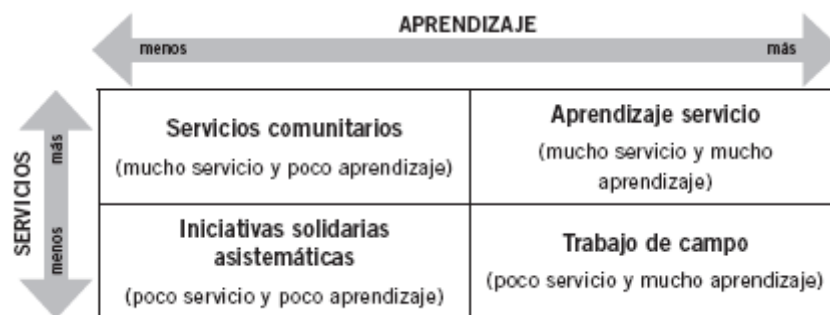
honako eragile hauek ezinbestekoak dira jarduera hau behar bezala garatu ahal izateko:

1. irudia: I-Z PROIEKTUETAKO PARTE HARTZAILEAK

Garrantzitsua da ulertzea zer EZ DEN Ikaskuntza – Zerbitzua. Hurrengo irudiak laguntzen digu hezkuntza praktika mota desberdinen arteko desberdintasuna ulertzen, horiekin nahas baitaiteke I-Z:

2. irudia: IKASKUNTZA ZERBITZUAREN KOADRANTEAK

Puig, Batlle, Bosch eta Palosenetik hartua (2007, 24. or.)

Hona hemen I-Z proiektu bat identifikatzen duten elementuak (Aranburuzabala et al., 2015; Capella Peris et al., 2020; Chiva Bartoll et al., 2019; Escofet et et al., 2016; Puig et al., 2007; Zerbikas, 2008):

- **Ikaskuntzarik** jaso behar dute parte hartzen duten alderdi guztiek.
- Komunitateak **zerbitzu bat** jaso behar du, gizartean dauden benetako premien gainean jardutearen logikari jarraiki.
- Esperientzian diharduten eragileek **parte hartze aktiboa** izan behar dute, ikasleen protagonismoa azpimarratuz.
- **Hausnarketak** zeharkako elementua izan behar du prozesuan zehar.
- **Proiektua** izan beharra dago, ekimen honek beharrezko duen plangintza guztia artikulatuko duena. Eta ekintzaren asmo pedagogikoaren adierazgarri garbia izan behar du.

I-Zren ONURAK

Laburpen gisa, aurkezten dugu hurrengo taulan, I-Zk hezkuntza komunitateari eta, oro har, gizarteari zuzenean eta zeharka dakartzkien onura nagusien zerrenda, hainbat egilek aipatu dituztelarik:

2. taula: I-Zk DAKARTZAN ONURAK

Agintariei, administrazio publikoa 0}	Aukera bat da hezkuntza politika berriak garatzeko eta curriculum erreformak ezartzeko (Bender et al., 2006; Cecchi, 2006; Malacrida, 2012; Zerbikas, 2008).
Hezkuntza erakundeari berari	Eskaintzen dio inguratzen duen ingurunera zabaltzeko aukera (lojo et al., 2017; Candela Soto et al., 2021; McIlrath, 2016; Zerbikas, 2008), bai eta gertuko komunitateak integrazteko ere, ikasleekiko prestakuntza misioa alde batera utzi gabe.
Komunitateari	Ahaldundua suerta daiteke egunerokoan dituen arazoei aurre egiteko; indartzen da sare lana, herritar hezkuntza eraikitzeke lana, gizartea, komunitatea, agertoki pedagogiko gisa... indartzen direlarik (Candela Soto et al., 2021; Carrica, 2013; Martínez – Odriá, 2007; Schmidt & Robby, 2002; Zerbikas, 2008).
Irakasleei	Irakaskuntzaren hobekuntzarekin lotutako onurak, komunitatearekiko gizarte erantzukizunean laguntzen du; ikerketa aukerak garatzen; eta ikasleek eskuratutako ikaskuntzen kalitatetik eratorritako gogobetetze profesionala handitzen laguntzen du (Alonso et al., 2019; Carrica, 2013; Eyler et al., 2001; Martín et al., 2010; Willis, 2002).
Ikasleei berei	<ul style="list-style-type: none"> ● Garapen kognitiboa eta akademikoa (Eyler & Giles, 1999; Prentice & Robinson, 2010; Rubio, 2009; Santos Pastor et al., 2021). ● Bokazio eta lanbide garapena (Puig et al., 2011; Rubio, 2009; Santos Pastor et al., 2021). ● Garapen pertsonala (Eyler & Giles, 1999; Puig et al., 2011; Santos Pastor et al., 2021). ● Garapen soziala eta justizia soziala (Aranburuzabala et al., 2015; Butler et al., 2021; Escofet et al., 2016; Gil, 2012; Puig et al., 2011; Rubio, 2009; Santos Pastor et al., 2021; Zygmunt et al., 2020). ● Garapen zibikoa (Alonso et al., 2015; Aznar & Ull, 2009; Eyler & Giles, 1999; Zerbikas, 2008). ● Garapen etikoa eta moralak (Batlle, 2011; Butler et al., 2021; Martínez, 2010; Mendía, 2012; Zygmunt et al., 2020).

I-Z UNIBERTSITATE TESTUINGURUAN

A) I-Z NAZIOARTEKO PANORAMAN

Hamaika sare dira nazioarte, eskualde eta estatu mailan konpromiso zibikoaren eta Unibertsitateak konpromiso horretan izan behar duen eginkizunaren inguruko topagune izatea helburu dutenak. Horietan guztietan funtsezko eginkizuna du I-Zk. Ikus ditzagun zenbait adibide:

3. taula: I-Z SUSTAPENARI LOTUTAKO SARE BATZUK GOI MAILAKO HEZKUNTZAN

Campus Compact¹ (EEUU)

¹ <http://compact.org/>

National Service-Learning Clearinghouse - NSLC (EEUU) ²
Canadian Alliance for Community Service-Learning ³
El Centro Latinoamericano de Aprendizaje y Servicio Solidario- CLAYSS ⁴
Red Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio ⁵
Gazte Zerbitzu Nazionalerako Nazioarteko Elkarte (IANYS) ⁶
The International Association for Research on Service-Learning and Community Engagement (IARSLCE) ⁷
Talloires ⁸ sarea
Engagement Australia ⁹
Service-Learning Asia Network (SLAN) ¹⁰
Hochschulnetzwerk (Alemania) ¹¹
Campus Engage (Irland) ¹²
National Coordinating Centre for Public Engagement -NCCPE- (Reino Unido) ¹³
Red Universitaria española de Aprendizaje–Servicio-- ApS(U) ¹⁴
Asociación Española de Aprendizaje - Servicio Universitario ¹⁵
Goi mailako Hezkuntzako Ikaskuntza Zerbitzuaren Europako Behatokia (EOSLHE) ¹⁶

B) I-Z EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOAN ETA ESTATU MAILAN

Estatu mailan nabarmendu behar dugu **ApS(U) sarearen** papera. Sarea (2010eko azaroaren 3an) sortu zen, I-Z sustatzen duten ikasgune batzuek testuinguru horretan egin izan duten hirugarren elkarretaratzean. Sare honen helburu nagusia da eragitea prestakuntza, irakaskuntzaren berrikuntza, ikerketa eta ebaluazioaren arloetan, bai eta unibertsitateko irakasleen artean I-Z proposamenaren hedatzea ere.

² <http://www.studentclearinghouse.org/>

³ <http://www.communityservicelearning.ca/en/>

⁴ <http://www.clayss.org.ar/>

⁵ <http://www.clayss.org.ar/redibero.htm>

⁶ <http://www.clayss.org.ar/ianys/IANYS.HTM>

⁷ <http://www.researchslce.org/>

⁸ <http://talloiresnetwork.tufts.edu/que-hacemos/que-es-la-red-talloires/>

⁹ <http://engagementaustralia.org.au/>

¹⁰ <http://www.ln.edu.hk/osl/slan/>

¹¹ <http://www.netzwerk-bdv.de/content/home/index.html>

¹² <http://www.campusengage.ie/>

¹³ <http://www.publicengagement.ac.uk/>

¹⁴ <https://sites.google.com/site/redapsuniversitario/home/mision>

¹⁵ <https://www.apsuniversitario.org/>

¹⁶ <https://www.eoslhe.eu/>

Azpimarratu behar da, martxan jarri zenetik, estatuko hainbat elkarretaratze eta kongresu egin direla, I-Z garatzen duten hainbat unibertsitate edo unibertsitate multzo egoitza izanik:

2010 Bartzelona (Bartzelonako Unibertsitatea)

2011 Bartzelona (Bartzelonako Unibertsitatea)

2012 Bartzelona (Bartzelonako Unibertsitatea)

2013 Bilbo (Euskal Herriko Unibertsitatea, Deustuko Unibertsitatea, Mondragon Unibertsitatea)

2014 Madril (Madrilgo Unibertsitate Autonomoa, Madrilgo Unibertsitate Konplutentsea, Urrutiko Hezkuntzarako Unibertsitate Nazionala, Madrilgo Unibertsitate Politeknikoa, Rey Juan Carlos Unibertsitatea)

2015 Granada (Granadako Unibertsitatea, Almeriako Unibertsitatea, Pablo de Olavide Unibertsitatea)

2016 Santiago de Compostela (Santiagoko Unibertsitatea)

2017 Sevilla (Pablo de Olavide Unibertsitatea, Sevillako Unibertsitatea, Loyola Andalusia Unibertsitatea eta Ces Cardenal Spínola CEU)

2018 Madril (Urrutiko Hezkuntzarako Unibertsitate Nazionala, Madrilgo Unibertsitate Autonomoa, Comillaseko Unibertsitate Pontifizioa)

2021 Kanariak (Kanariar Uharteetako Unibertsitatea, La Lagunako Unibertsitatea, Urrutiko Hezkuntzarako Unibertsitate Nazionala)

2023 Bartzelona (ApSUCat, Xarxa d 'Aprentatge Servei de les Univers, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Rovira i Virgili, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Pompeu Fabra, Universitat Ramon Llull, Universitat Oberta de Catalunya, Universitat Internacional de Catalunya, Universitat de Vic, Universitat Abat Oliba)

EAEn ez dago berez unibertsitateko nukleo eragilerik, baina DU, MU eta UPV/EHUren arteko lankidetzaren prozesu sistematikoak ari dira gauzatzen:

- Unibertsitate sare honen elkarretaratze eta Kongresua antolatu zen 2013an (Bilbo).
- "IKASKUNTZA-ZERBITZUA ESPAINIAKO UNIBERTSITATEAN GAUR: KANPOKO AZTERKETA" azterlana egin da.
- Parte hartzen dute Ikaskuntza eta Zerbitzu Solidarioa Euskadin sustatzen duen ZERBIKAS¹⁷ zentroan.
- UPV/EHU harremanetan jarri da DUrekin eta MUREkin, 2025. urteean egingo den ApS(U)ren hurrengo Kongresu Nazionala eta Nazioartekoa elkarrekin antolatzeko lehendabiziko urratsak egiteko.

C) I-Z UPV/EHU: AURREKARIAK

Hainbat ekintza garatzen ari dira UPV/EHUen I-Z sustatzeko eta aztertzeko. Jarraian zerrendatuta ikus ditzakegu:

¹⁷ <http://www.zerbikas.es/>

4. taula: I-Zren SUSTAPENA ETA AZTERLANA UPV/EHUn BARRUAN

JARDUN ILDOA	EKINTZA ZEHATZA
IRAKASLEENTZAKO PRESTAKUNTZA	<ul style="list-style-type: none"> - I-Z ikastaroa, UIPPk antolatuta. 2011ko urtarrila (Gaztelania. Leioa) - Irakasleen sentsibilizazioari buruzko I-Z jardunaldia. 2012ko azaroa (Leioa) - Gizarte Laneko UEko irakasleentzako prestakuntza. 2014ko uztaila (Gasteiz) - Irakasleek hasitako I-Z proiektuen jarraipena eta laguntza. 2012-2013 ikasturtetik: <ul style="list-style-type: none"> - I-Z ikastaroa, UIPPk antolatuta. 2022ko ekaina (Gaztelaniaz. Leioa) - I-Z ikastaroa, UIPPk antolatuta. 2023ko urtarrila (Euskara eta Gaztelania. Leioa)
IKASLEENTZAKO PRESTAKUNTZA	<p>I-Z proiektuak (irakasgai, GRAL, MAL eta besterik lotuta) 2011 eta 2023 urteen artean identifikatuta¹⁸:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ZUZENBIDEKO GRADUA (GIPUZKOA) – HAUR HEZKUNTZAKO GRADUA (ARABA) – LEHENENGO HEZKUNTZAKO GRADUA (ARABA) – LEHENENGO HEZKUNTZAKO GRADUA (BIZKAIA) – GIZARTE HEZKUNTZAKO GRADUA (BIZKAIA) – ERIZAINZAKO GRADUA (BIZKAIA) – FARMAZIAKO GRADUA (ARABA) – INGENIARITZAKO GRADUA ("MUGARIK GABEKO INGENIARITZA" ekimenaren bidez) – INGENIARITZA NAUTIKO ETA ITSAS GARRAIOKO GRADUA (BIZKAIA) – PEDAGOGIAKO GRADUA (GIPUZKOA) – SOZIOLOGIAKO GRADUA (BIZKAIA) – GIZARTE LANGINTZAKO GRADUA (ARABA) – DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO ETA BATXILERGOKO, LANBIDE HEZIKETAKO ETA HIZKUNTZEN IRAKASKUNTZAKO IRAKASLEEN PRESTAKUNTZA.

¹⁸ Litekeena da hauetakoren bat eskuragarri ez egotea.

	<ul style="list-style-type: none"> – IKD GAZte proiektua: PSIKOLOGIA/GIZARTE HEZKUNTZA/INGENIARITZA INFORMATIKOA/ERIZAINNTZA (GIPUZKOA)
ERAKUNDE LAGUNTZAILEEKIKO HITZARMENAK	<ul style="list-style-type: none"> – I-Zrako hitzarmenak formalizatzeko zirriborroa prestatzea. – Onartu zain dago.
IKERKUNTZA	<ul style="list-style-type: none"> – <i>“EL APRENDIZAJE-SERVICIO (A-S) EN LA UNIVERSIDAD DEL PAÍS VASCO (UPV/EHU) EN SU CAMINO HACIA SU INSTITUCIONALIZACIÓN” [IKASKUNTZA-ZERBITZUA EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAN (UPV/EHU): I-Zren INSTITUZIONALIZAZIORAKO BIDEAN]</i> doktorego tesia, 2014an defendatua (Egilea: Monike Gezuraga Amundarain). – APRENDIZAJE-SERVICIO EN LA UNIVERSIDAD ESPAÑOLA HOY: ESTUDIO DE CAMPO [IKASKUNTZA-ZERBITZUA ESPAINIAKO UNIBERTSITATEAN GAUR EGUN: KANPO AZTERKETA] azterlanean parte hartzea (EAEko 3 unibertsitateek hartzen dute parte). – ESTUDIO DIAGNÓSTICO COMPRENSIVO SOBRE PROYECTOS DE APRENDIZAJE Y SERVICIO: ELABORACIÓN DE UNA GUÍA DE BUENAS PRÁCTICAS [IKASKUNTZA ETA ZERBITZUA PROIEKTUEI BURUZKO AZTERKETA DIAGNOSTIKO ULERKORRA: JARDUNBIDE EGOKIEN GIDA BAT EGITEA] ikerketa (Estatu mailako unibertsitateek hartzen dute parte) – EVALUACIÓN DE IMPACTO A LARGO PLAZO EN LA FORMACIÓN INTEGRAL E INSERCIÓN LABORAL DE GRADUADOS EN VETERINARIA QUE PARTICIPARON COMO ESTUDIANTES EN UN PROYECTO DE A-S [I-Z PROIEKTU BATEAN PARTE HARTZEAK ALBAITARITZAKO IKASLE GRADUATUEN PRESTAKUNTZA INTEGRALEAN ETA LANERATZEAN EPE LUZEAN IZANDAKO ERAGINAREN EBALUAZIOA] izeneko ikerketa (UBA, UB eta UPV/EHUren parte hartzea). – La Investigación en Aprendizaje-Servicio (IApS), por una educación transformadora de calidad hacia una sociedad más justa [Ikaskuntza-Zerbitzurako Ikerkuntza (IZI), kalitatezko hezkuntza eraldatzailearen alde, gizarte justuago baterantz] egiten ari den ikerketa proiektua (UPV/EHU)

	<ul style="list-style-type: none"> – “Aprendizaje-servicio universitario en actividad física y deporte, oportunidad para la inclusión social” <i>[Unibertsitateko ikaskuntza-zerbitzua jarduera fisikoa eta kirolean, gizarteratzeko aukera]</i> Ikerketan parte hartzea. ACTIVAT@S. Erref. PID2019-105916RB-I00. (UAM, UGR, UB, UDLA, UJI, URJ, UVA, ULL (Txile), UV (Txile), PUCV (Txile) eta UPV/EHUren parte hartzea) – Transformando realidades: Universidad y Comunidad cooperando en aras de humanizar la educación a través del Aprendizaje-Servicio en los Trabajos Fin de Grados (TFG) y Trabajos Fin de Master (TFM) [Errealitateak eraldatzen: Unibertsitatea eta Komunitatea lankidetzan, hezkuntza gizatiartzeko, Gradu Amaierako Lanen (GRAL) eta Master Amaierako Lanen (MAL) ikaskuntza-zerbitzuaren bidez] izeneko ikerketa. (UPV/EHU) (Abian) – Análisis multidimensional del impacto socioeducativo de iniciativas musicales comunitarias y de aprendizaje-servicio en la escuela: el programa MUSIQUEM <i>[Komunitate mailako eta ikaskuntza-zerbitzuaren bidezko musika ekimenek eskolan gizarte eta hezkuntza eraginaren azterketa multidimentsionala: MUSIQUEM programa]</i> EDU2017-86311-P ikerketa. – ¡Mueve la Música! Análisis de un programa escolar sociocomunitario de Aprendizaje-Servicio a partir de la práctica musical y la expresión corporal (MOVEMUS) <i>[Mugitu musika! Ikaskuntza-Zerbitzurako programa soziokomunitario bat aztertzea, musika praktikatik eta gorputz adierazpenetik abiatuta (MOVEMUS)]</i> (Abian) PID2020 116198GB I00 ikerketan parte hartzea.
ZABALKUNDEA	<p>ZABALKUNDEA</p> <p>KOMUNIKAZIOAK KONGRESUETAN; JARDUNALDIAK...:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Psikodidaktika Jardunaldiak (Leioa, 2012): “Revisión del estado del Aprendizaje – Servicio en la Universidad del País Vasco” <i>[Ikaskuntza Zerbitzuaren egoeraren berrikuspena Euskal Herriko Unibertsitatean]</i> - ApS (U) III (Bartzelona, 2012): “La incorporación del Aprendizaje-Servicio en el contexto de la Universidad del País Vasco. Iniciando un camino” <i>[Ikaskuntza zerbitzua Euskal Herriko Unibertsitatearen testuinguruan sartzea. Bide bati ekiten]</i>

- **ApS(U) IV (Bilbo, 2013):**

“Intervención socioeducativa con personas adultas en el centro de Educación de Personas Adultas de Galdakao: Una experiencia de Aprendizaje Servicio” [*Helduekin gizarte eta hezkuntza arloan esku hartzea Galdakaoko Helduen Hezkuntzako ikastetxean: Ikaskuntza Zerbitzuko esperientzia bat*]

“Reflexionando desde la praxis sobre la democratización de los procesos de enseñanza-aprendizaje: una experiencia de APS en la asignatura de Didáctica en el grado de Educación Social (UPV/EHU)” [*Irakaskuntza ikaskuntza prozesuen demokratizazioari buruzko gogoeta eginez praxitik: APS esperientzia bat Gizarte Hezkuntzako graduako Didaktika irakasgaiari (UPV/EHU)*]

“IKD GAZtE. Proyectos multidisciplinares de carácter social para el desarrollo del Sentido de la Iniciativa; una experiencia de autogestión” [*IKD GAZtE. Ekimenaren zentzua garatzeko gizarte izaerako diziplina anitzeko proiektuak; autokudeaketarako esperientzia bat*]

“Astra-Gernika: de Fábrica de Armas a Fábrica Social para la Cultura” [*Astra Gernika: Arma Fabrikatik Kulturarako Fabrika Sozialera*]

“Sensibilización para realizar voluntariado en la “Comisión ciudadana antisida de Bizkaia” entre estudiantes de la UPV/EHU” [*UPV/EHUko ikasleen artean “Bizkaiko HIESaren aurkako herritarren batzordean” boluntarioria egiteko sentsibilizazioa*]

“Proyecto ApS: Mantenimiento de la Colección de Cartas Náuticas del Buque-Escuela Saltillo” [*ApS proiektua: Saltillo Eskola Urpekariaren Karta Nautikoen Bilduma mantentzea*]

“Planificación de la intervención en Educación Social: una aproximación mediante la propuesta de Aprendizaje-Servicio (A-S)” [*Gizarte Hezkuntzako esku hartzearen plangintza: hurbilketa bat ikaskuntza zerbitzurako (I-Z) proposamenaren bidez*]

“Acercándonos a las metodologías de intervención socioeducativa a través del Aprendizaje – Servicio” [*Gizarte eta hezkuntza arloan esku hartzeko metodologietara hurbilduz, Ikaskuntza Zerbitzuaren bidez*]

“Diseño y evaluación de dos asignaturas en el grado de Educación Social en la EHU a través de la metodología APS” [UPV/EHUren Gizarte Hezkuntzako graduako bi irakasgai diseinatzea eta ebaluatzea, APS metodologiaren bidez]

IKD Jendartea -2013 (Leioa, 2013):

“El Aprendizaje – Servicio en la Educación Social: contribución desde el TFG” [Ikaskuntza Zerbitzua Gizarte Hezkuntzan: GRALen bidezko ekarpena]

“Esku-hartzearen plangintza Gizarte Hezkuntzan: Ikasketa Zerbitzutik eginiko gerturatzea”

“Experiencia interdisciplinar de Aprendizaje – Servicio en el Grado de Educación Social” [Ikaskuntza Zerbitzuko diziplinarteko esperientzia Gizarte Hezkuntzako Graduan”

- **ApS(U) V (Madril, 2014):**

“Avance de la tesis doctoral: El Aprendizaje-Servicio (A-S) en la Universidad del País Vasco (UPV/EHU): En el camino hacia su institucionalización” [Doktorego tesiaren aurrerapena: Ikaskuntza Zerbitzua (I-Z) Euskal Herriko Unibertsitatean (UPV/EHU): Instituzionalizatzeko bidean”

“La línea “Aprendizaje-Servicio” en el TFG del Grado de Educación Social: Un pequeño paso hacia la institucionalización” [ikaskuntza Zerbitzua” ildoa Gizarte Hezkuntzako Graduoko GRALetan: instituzionalizaziorako urrats txiki bat]

- **IKASNABAR 7th International Conference on Open Education and Technology (Bilbao, 2014):**

“Aprendizaje Servicio, Tecnologías de la información y la comunicación y formación de futuros educadores sociales. Una relación llena de futuro” [Ikaskuntza Zerbitzua, informazioaren eta komunikazioaren teknologiak eta etorkizuneko gizarte hezitzaileen prestakuntza. Etorkizunez beteriko harremana.].

	<ul style="list-style-type: none"> - I International Congress of Educational Sciences and Development (Santander, 2014): “Una experiencia interdisciplinar en el Grado de educación Social, a través de la metodología de Aprendizaje-Servicio” <i>[Diziplina arteko esperientzia Gizarte Hezkuntzako Graduan, Zerbitzurako Ikaskuntza metodologiaren bidez]</i> - ApS(U) VI (Granada, 2015): “La colaboración del alumnado de Educación Social en procesos de investigación: adquisición de competencias profesionales” <i>[Gizarte Hezkuntzako ikasleen lankidetzeta ikerketa prozesuetan: gaitasun profesionalak eskuratzea]</i> - Zerbitzurako ikaskuntzari buruzko ikertzaileen III. Jardunaldia (Buenos Aires, 2015): “Estudio diagnóstico comprensivo sobre proyectos de aprendizaje-servicio: avances de la investigación” <i>[Ikaskuntza Zerbitzurako proiektuei buruzko azterketa diagnostiko ulerkorra: ikerketaren aurrerapenak]</i> “El aprendizaje-servicio en la Universidad del País Vasco: en el camino hacia su institucionalización” <i>[Ikaskuntza zerbitzua Euskal Herriko Unibertsitatean: erakundetzeko bidean]</i> - Unibertsitate Irakaskuntzako III. Ikerketa Jardunaldia (Bartzelona, 2015) “Estudio diagnóstico comprensivo sobre proyectos de aprendizaje y servicio: elaboración de una guía de buenas prácticas” <i>[Ikaskuntza zerbitzu proiektuei buruzko azterketa diagnostiko ulerkorra: jardunbide egokien gida bat egitea]</i> - Berrikuntza Pedagogikoari eta Hezkuntza Praxiari buruzko Nazioarteko III. Kongresua (Sevilla, 2016) “El Service - Learning y la formación en TIC en el Grado de Educación Primaria” <i>[Service Learning eta IKT arloko prestakuntza Lehenengo Hezkuntzako Graduan]</i> - Unibertsitate irakaskuntzari buruzko IX. Kongresu iberoamerikarra (Murtzia, 2016)
--	--

“Estableciendo puentes entre la universidad y la Comunidad: el Service - Learning en la Universidad del País Vasco” *[Unibertsitatearen eta komunitatearen artean zubiak ezarriz: Service Learning Euskal Herriko Unibertsitatean]*

- **APS (U) VII (Santiago de Compostela, 2016):**

“Evaluando la inserción laboral y la formación integral de graduados/as de Veterinaria que han participado en un proyecto de Aprendizaje y Servicio. Validación de un instrumento” *[Ikaskuntza eta Zerbitzuko proiektu batean parte hartu duten albaitaritzako graduatuen laneratzea eta prestakuntza integrala ebaluatuz. Tresna bat baliozkotzea]*

“Comienzo de una experiencia de aprendizaje-servicio universitario a través de los trabajos de fin de grado (TFG) de Educación Infantil y Primaria en la Facultad de Educación y Deporte de Vitoria-Gasteiz de la Universidad del País Vasco (UPV/EHU)” *[Euskal Herriko Unibertsitateko (UPV/EHU) Gasteizko Hezkuntza eta Kirol Fakultatean Haur eta Lehenengo Hezkuntzako gradu amaierako lanen (GRAL) bidez unibertsitate ikaskuntza zerbitzuko esperientzia bati hasiera ematea]*

“Compromiso social y aprendizaje servicio: desde EHU/UPV a la gestión de proyectos en los barrios de Vitoria Gasteiz” *[Konpromiso soziala eta ikaskuntza zerbitzua: UPV/EHUtik proiektuen kudeaketara Gasteizko auzoetan]*

“Experiencia de aprendizaje-servicio implementada en la Facultad de Relaciones Laborales y Trabajo Social de la UPV/EHU” *[UPV/EHUko Lan Harremanen eta Gizarte Lanaren Fakultatean ezarritako ikaskuntza zerbitzurako esperientzia]*

- **Jardunaldi akademikoa: ikaskuntza zerbitzua. Ebaluazioaren erronkak. UHUN (Madril. 2017)**

“La evaluación de los proyectos de A-S. ¿Quiénes, qué, cuándo y cómo se evalúan?” *[I- Z proiektuen ebaluazioa. Nortzuk, zer, noiz eta nola ebaluatzen dira?]*

- **Ikaskuntza Zerbitzuari buruzko ikertzaileen IV. Jardunaldia (Buenos Aires, 2017):**

“Impacto en profesionales que han participado en un proyecto de A-S: Competencias adquiridas” *[I-Z proiektu batean parte hartu duten profesionalengan duen eragina: eskuratutako gaitasunak]*
“Impacto en profesionales que han participado en un proyecto de A-S: Miradas valorativas” *[I-Z proiektu batean parte hartu duten profesionalengan duen eragina: balorazio begiradak]*

- **APS (U) VIII (Sevilla, 2017):**

APS (U) VIII (Sevilla 2017): “Competencias y valores desarrollados por alumnas de Educación Infantil a través de Aprendizaje-Servicio universitario que guía sus trabajos de fin de grado (TFG)” *[Haur Hezkuntzako neskek garatutako gaitasunak eta balioak, gradu amaierako lanak (GRAL) gidatzen dituen unibertsitateko ikaskuntza zerbitzuaren bidez]*

“ABProblemas, ABProyectos, ABRetos... ¿legado de Dewey?, valor añadido del APS respecto a “otros” aprendizajes experienciales” *[ABProblemas, ABProyectos, ABRetos... ¿ Deweyren legatua?, APSren balio erantsia" beste "ikaskuntza esperientzialei" dagokienez]*

“Promoviendo la Economía Solidaria y la Transformación Social a través del Aprendizaje - Servicio” *[Ekonomia solidarioa eta gizarte eraldaketa sustatuz, ikaskuntza zerbitzuaren bidez]*

“Recuperar las voces e historia de la Educación Social. Una experiencia de A-S en el Grado de Educación Social en la UPV/EHU” *[Gizarte Hezkuntzaren ahotsak eta historia berreskuratzea. I-Zren esperientzia bat Gizarte Hezkuntzako Graduan UPV/EHU]*

“Una propuesta de guía docente para la impartición de una asignatura universitaria con la metodología de Aprendizaje-Servicio” *[Ikaskuntza Zerbitzurako metodologia duen unibertsitate irakasgai bat emateko irakaskuntza gidaren proposamena]*

- **APS (U) IX (Madril, 2018):**

“ApS y competencias de responsabilidad social. Una experiencia desde el Trabajo Social” *[Ikaskuntza Zerbitzuak eta gizarte erantzukizuneko eskumenak. Esperientzia bat Gizarte Lanetik]*

“Lantegi Batuak: Una experiencia de colaboración en el Trabajo de Fin de Grado de Educación Social de la Universidad del País Vasco (UPV/EHU)” *[Lantegi Batuak: Lankidetzaren esperientzia Euskal Herriko Unibertsitatearen (UPV/EHU) Gizarte Hezkuntzako Gradu Amaierako Lanean]*

	<ul style="list-style-type: none"> - Irakasleak prestatzeko XIV. Kongresua. Sareak ehunduz: gizartea eraldatzeko elkarrizketan oinarritutako hezkuntzarantz. Madril (2018ko ekaina): “Trabajos de Fin de Grado a través de Aprendizaje-Servicio: un análisis cualitativo de las narrativas del alumnado.” <i>[Gradu Amaierako Lanak Ikaskuntza Zerbitzuaren bidez: ikasleen narratiben azterketa kualitatiboa]</i> - CUICIID 2018 (Madril, 2018) “El Aprendizaje – Servicio y su institucionalización dentro de la Educación Superior. Algunos referentes internacionales” <i>[Ikaskuntza – Zerbitzua eta haren instituzionalizazioa Goi Mailako Hezkuntzaren barruan. Nazioarteko erreferente batzuk“]</i> - Unibertsitatea beste bat. Beste subjektu batzuk, beste jakintza batzuk, beste aliantza batzuk eraldatzen duen unibertsitate baterantz. II. jardunaldiak (Bilbo, 2018) “Fortaleciendo vínculos Universidad-Sociedad con el Aprendizaje-Servicio Crítico y la Economía Social y Solidaria” <i>[Unibertsitatea Gizartea loturak sendotuz Ikaskuntza Zerbitzu Kritikoarekin eta Ekonomia Sozial eta Solidarioarekin]</i> - VII. Ikaskuntza Zerbitzua Jardunaldiak Zaragozako Unibertsitatean (Zaragoza, 2018) “El Aprendizaje – Servicio en la universidad. Los primeros pasos hacia su institucionalización” <i>[Ikaskuntza – Zerbitzua unibertsitatean. Erakundetzeko lehendabiziko urratsak]</i> - Hezkuntza Inklusiboari buruzko XV. Nazioarteko Kongresua (Granada, 2018): “La educación Inclusiva en el grado de Pedagogía de la UPV/EHU: una experiencia de Aprendizaje-Servicio” <i>[Hezkuntza inklusiboa UPV/EHUko Pedagogia graduan: ikaskuntza zerbitzurako esperientzia]</i> - EUROSOTL 2019. Arlo berriak urratzen irakaskuntza eta ikaskuntzaren ikuspegi akademiko berri baten
--	---

	<p>bidez (2019ko ekaina): “Creación de nuevos contextos universitarios para el desarrollo a través del aprendizaje-servicio” <i>[Zerbitzu ikaskuntzaren bidez garapenerako unibertsitate testuinguru berriak sortzea]</i> “El descubrimiento en sí mismo y de la Comunidad. La experiencia de Aprendizaje-Servicio (ApS) en el Programa de Liderazgo en la Pontificia Universidad Católica de Ecuador. PUCE.” <i>[Nork bere burua eta komunitatea aurkitzea. Ikaskuntza Zerbitzuko esperientzia (ApS) Ekuadorreko Unibertsitate Katoliko Pontifizioko Lidergo Programan. PUCE.]</i></p> <p>- IKD Jendartea 2019, EHUAgenda 2030: IKD i3 esperientzien elkargunea (Noviembre 2019): “Kalitatezko hezkuntza Ikaskuntza-Zerbitzuaren bitartez GrALetan: proposamen bat.”</p> <p>- NAZIOARTEKO SINPOSIOA Pontificia Universidad Católica del Ecuador PUCE. Ekuador. (2020ko azaroa): “El ApS en las Universidades: Retos desde la Inclusión y la Virtualidad.” <i>[Zerbitzurako ikaskuntzak unibertsitateetan: erronkak inklusiotik eta birtualtasunetik].</i></p> <p>- Hezkuntza eta Berrikuntzari buruzko Nazioarteko XIV. Kongresua (Coimbra, 2020) “La elaboración del Marco Teórico en Trabajos de Fin de Grado (TFG) a través del Aprendizaje-Servicio (ApS). <i>[Gradu Amaierako Lanetarako Esparru Teorikoa (GFA) egitea ikaskuntza Zerbitzuaren bidez]</i>”</p> <p>- CIISE (Bilbo., 2021): “UPV/EHU – EMAUS ikasketa – Zerbitzua proiektua. Inklusioa bultzatzen duen irrati eta musika tailer komunitarioa” “Juego dramático e inclusión a través del Aprendizaje-Servicio” <i>[Jolas dramatiko eta inklusioa ikaskuntza zerbitzuaren bidez]</i> “Planificación y reflexión colaborativa de prácticas inclusivas: Aprendizaje-Servicio y Diseño Universal para el Aprendizaje.” <i>[Praktika inklusiboen plangintza eta hausnarketa kolaboratiboa: Ikaskuntza Zerbitzua eta Ikaskuntzarako Diseinu Unibertsala].</i></p>
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> - USAL PALECH 6. kongresua. CLIE. Salamanca (Online. Martxoa, 2021): <ul style="list-style-type: none"> “Niveles de participación en proyectos de Aprendizaje - Servicio” <i>[Ikaskuntza Zerbitzuko proiektuetan izandako parte hartze mailak]</i> “Desarrollo de competencias en los Grados de Educación mediante el ApS” <i>[Gaitasunak garatzea hezkuntza graduatan, zerbitzurako ikaskuntzen bidez]</i> - APS (U) X (Kanariak, 2021eko ekaina): <ul style="list-style-type: none"> “La Institucionalización del A-S, un elemento necesario para la contribución de las Universidades a la Agenda 2030” <i>[I-Zren erakundetzea ezinbesteko elementua, Unibertsitateek Agenda 2030etarako ekarpenik egin dezaten]</i> “LA FERIA DEL TRUEQUE DE LA UNIVERSIDAD DEL PAÍS VASCO -UPV/EHU-: desarrollo de los ODS a través de un proyecto ApS” <i>[EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEAREN TRUKE AZOKA UPV/EHU : GJHen garapena ApS proiektu baten bidez]</i> “El aprendizaje-Servicio en los Trabajos Fin de Grado como respuesta a los Objetivos de Desarrollo Sostenible” <i>[Ikaskuntza Zerbitzua Gradu Amaierako Lanetan, Garapen Iraunkorreko Helburuei erantzuteko]</i> “Las competencias transversales del alumnado de Pedagogía” <i>[Pedagogiako ikasleen zeharkako gaitasunak]</i> - Inclusive and Supportive Education Conference, Londres. London’s Global University Institute of Education (IOE). (Agosto, 2021): <ul style="list-style-type: none"> “Service-Learning as an approach to promote reflection on inclusive practices among schoolteachers and professionals and university students and academics: a case study.” - CUICIID 2021 XI. Edizioa. Komunikazioari, Berrikuntzari, Ikerketari eta Irakaskuntzari buruzko Nazioarteko Unibertsitate Kongresua. Madril. (Urria, 2021):
--	---

	<p>“Aprendizaje-servicio antes y durante la pandemia desde la percepción de sus actores: del territorio en firme al espacio virtual y combinado” <i>[Pandemiaren aurretik eta pandemia bitartean, ikaskuntza/zerbitzua, aktoreen pertzepziotik abiatuta: lurralde irmotik espazio birtual eta konbinatura]</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Metodologia Aktiboei, Hezkuntza eta Kirol Zientzietako Ikaskuntza eta Ikerketa Ereduer buruzko Nazioarteko II. Biltzarrean aurkeztutako posterra, online. Granadako Unibertsitatea. (2021eko azaroa): “Trabajo de Fin de Grado basado en Aprendizaje-Servicio para crear material digital gamificado para Educación Primaria.” <i>[Zerbitzurako ikaskuntzan oinarritutako Gradu Amaierako Lana, Lehenengo Hezkuntzarako gamifikatutako material digitala sortzeko].</i> - XV Congresso Internazionale sull’educazione e l’innovazione, Florentzia (Italia). Università degli Studi di Firenze. (Diciembre, 2021): “Redes sociales y juegos online: uso y cuidado de la privacidad. Estudio sobre el alumnado de 5º y 6º de Educación Primaria en Tolosaldea.” <i>[Sare sozialak eta online jokoak: pribatutasuna erabiltzea eta zaintzea. Tolosaldeko Lehenengo Hezkuntzako 5. eta 6. mailako ikasleei buruzko azterlana].</i> - RIADIS Nazioarteko I. Kongresua / "Ikaskuntza Zerbitzua Jarduera Fisikoan eta Gizarteratzeko Kirolean", Bartzelona. Blanquerna – Universitat Ramon Llull eta Universitat de Barcelona.(2022ko urtarrila): “La gamificación como recurso: propuesta de un Escape Room virtual para alumnado confinado.” <i>[Gamifikazioa baliabide gisa: Escape Room birtual bat proposatzea ikasle konfinatuentzat].</i> “Indagando en los beneficios psicosociales que las personas receptoras obtienen del aprendizaje-servicio en actividad física.” <i>[Pertsona hartzaileek jarduera fisikoan ikaskuntza zerbitzuaren bidez lortzen dituzten onura psikosozialak arakatuz].</i> - Goi-mailako hezkuntza berrikuntza nazioarteko kongresua. Leioa. UPV/EHU. (Abril, 2022): “Lantziegoko eskolaz kanpoko hezkuntza-baliabideen bilduma: kalitatezko hezkuntzari ekarpen bat egiteko Ikaskuntza-Zerbitzu bat.” “Hezkuntza-arloko Gradu Amaierako Lanetan Ikaskuntza-Zerbitzua metodologia txertatzea: Garapen
--	---

	<p>Iraunkorra abiapuntu eta gizarte-konpromisoa helburu duen proposamen praktikoa.” "Errealitateak eraldatuz: Unibertsitatea eta Komunitatea lankidetzan, Gradu Amaierako Lanetan eta Master Amaierako Lanetan Ikaskuntza-Zerbitzua txertatzeko eta hezkuntza humanizatzeo".</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hezkuntza Ikerketako Diziplina Anitzeko X. Nazioarteko Kongresua, CIMIE. Bartzelona (2022ko ekaina): “¿Qué necesidades se detectaron en Tarapacá (Chile) antes de realizar un proyecto de Aprendizaje-Servicio?” <i>[Zer behar antzeman ziren Tarapacan (Txile) zerbitzurako ikaskuntzako proiektu bat egin aurretik]</i> - Osasunaren eta Kirolaren Zientzien Nazioarteko III. Kongresua. Huesca (2022ko azaroa): “Una propuesta de Aprendizaje Servicio sobre expresión corporal y orientación en educación primaria.” <i>[Gorputz adierazpenari eta orientazioari buruzko Ikaskuntza Zerbitzua lehenengo hezkuntzan].</i> - XXIX Psikodidaktika Jardunaldiak. UPV/EHU (Azaroa, 2022): “Gorputz-Adierazpena eta Orientazioa, Lehen Hezkuntzako Ikasketa-Zerbitzuaren proposamen bat.” - ENLIGHT Teaching and Learning Conference 2022 (Azaroa, 2022) University of Göttenberg. Alemania (Azaroa, 2022): “Poster presentation of Award Nominee of the innovative teaching and learning approach.of the University of the Basque Country (UPV/EHU).” - Unibertsitate Ikaskuntza Zerbitzurako XI. Kongresu Nazionala eta Nazioarteko V. Kongresua. ApSU11. (Bartzelona 2023): “El impacto del Aprendizaje- Servicio: Cómo se evalúa y qué retos nos quedan por afrontar” <i>[Ikaskuntza Zerbitzuaren eragina: nola ebaluatzen den eta zer erronkari aurre egin behar diogun]</i> “¿Qué aprende el alumnado al implicarse en experiencias de ApS? Lecciones de las experiencias de dos
--	---

universidades europeas." [Zer ikasten dute ikasleek zerbitzurako ikaskuntzako esperientzietan inplikatzean? Europako bi unibertsitateen esperientzien lezioak].

ARGITALPENAK

LIBURUAK

Gamito, R. (ed.) (2022). *Ikaskuntza-Zerbitzua metodologian oinarritutako Gradu Amaierako Lanak garatzeko gida praktikoa*. Udako Euskal Unibertsitatea (UEU) eta Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU).

LIBURUETAKO KAPITULUAK

Alonso, I. (2018) Una propuesta de guía docente para la impartición de una asignatura universitaria con la metodología de Aprendizaje-Servicio en Martínez Lozano, V., Melero Aguilar, N., Ibañez Ruiz del Portal, E., & Sánchez Sánchez, M. D. C. (Arg.) El Aprendizaje-Servicio en la Universidad. Una metodología docente y de investigación al servicio de la justicia social y el desarrollo sostenible. *Comunicación Social*.

Andrade, J. S., & López-Vélez, A. L. (2022). Aprendizaje-Servicio antes y durante la pandemia desde la percepción de sus actores: del territorio en firme al espacio virtual y combinado. Non: D. Caldevilla, E. Ruiz , & A. M. Gayol (arg.), *Nuevas corrientes de la innovación en la universidad* (orr. 53-68). Aranzadi.

Andrade, J. S., & López-Vélez, A. L. (2019). El descubrimiento de sí mismo y de la comunidad. La experiencia de aprendizaje-servicio (ApS) en el programa de liderazgo ignaciano en la Pontificia Universidad Católica del Ecuador. PUCE. *Ikaskuntza-irakaskuntza akademikoaren eremu berriak arakatzan*, 1081-1085.

Aramburuzabala, P., Gezuraga, M. y López de Arana, E. (2018). Cómo abordar la evaluación en los proyectos de Aprendizaje-Servicio. Non: Marta, R. y Juan, C. (Arg.). *Aprendizaje-Servicio: Los retos de la evaluación* (27-38). Narcea.

Bastarrica, O., Aristizabal, P., Hermoso, E., & López-Vélez, A. L. (2021). La elaboración del marco teórico en Trabajos de Fin de Grado (TFG) a través del Aprendizaje-Servicio (ApS). Non: J. M. Romero, M. Ramos Navas-Parejo, C. Rodríguez, & J. M. Sola (arg.), *Escenarios educativos investigadores: hacia una educación sostenible* (orr. 1639-1651). Dykinson.

Bastarrica, O., Olmos, E., Martínez, J. Vizcarra, M.T. (2022). Propuesta de dramatización y atención a la diversidad a través del Aprendizaje-Servicio. Non: A. Eiguren (koord.), *Educando en el Siglo XXI. El rol de la innovación y de las nuevas tecnologías en los procesos de aprendizaje*. Graó arg. ISBN: 978-84-18627-81-1.

Cruz, E., García, I. y Gezuraga, M. (2017). La colaboración del alumnado de Educación Social en procesos de investigación: Adquisición de competencias profesionales. Non: Francisco Javier, C., Jose Luis, A. eta Francisco Domingo, F. (Arg.). *Investigando la mejora de la enseñanza universitaria a través del Aprendizaje-Servicio* (orr. 379-384). Universidad de Granada.

Gamito, R., Garai, B., Martínez-Abajo, J., & López-Vélez, A. L. (2021). Desarrollo de competencias en los Grados de Educación mediante el aprendizaje-servicio. Non: C. Márquez Vázquez (arg.), *Transformación universitaria: retos y oportunidades* (orr. 147-156). Ediciones Universidad de Salamanca.

Gamito, R., Bilbao, L. & León, I. (2020). Robótica educativa dirigida a personas con parálisis cerebral: una propuesta ApS. Non: E. Colomo, E. Sánchez, J. Ruiz & J. Sánchez (koord.), *La tecnología como eje del cambio metodológico* (orr. 1782-1785). UMA editorial. ISBN: 978-84-1335-052-3

Etxezarraga, L., Gezuraga, M. & Camara, J. (2022). Proyecto de Aprendizaje - Servicio: UPV/EHU - Fundación EMAUS. Impulsando la inclusión mediante un taller de música y radio. Non: Gorka, R., María, O., Oihana, L. & Elizabeth, P. (koord.). *Educando en el siglo XXI. El rol de la innovación y de las nuevas tecnologías en los procesos de aprendizaje* (orr. 173-186). Graó.

Gezuraga, M. (2016). Estableciendo puentes entre la Universidad y la Comunidad: El Service - Learning en la Universidad del País Vasco. Non: Eva María, G. & María Ángeles, M. (Arg.). *Aprendizaje-Servicio, desarrollo y comunidades profesionales de aprendizaje en Educación Superior* (orr. 259 - 263). Universidad de Murcia.

	<p>Gezuraga, M. eta Malik, B. (2018). El Aprendizaje – Servicio y su institucionalización dentro de la educación superior. Algunos referentes internacionales. Non: Daniel, N., Maria Begoña, M. & Mónica F. (Arg.). <i>El reto del EEES y su actualidad</i> (orr. 151-165). Gedisa.</p> <p>Gezuraga, M. eta García, A. (2018). ABProblemas, ABProyectos, ABRetos..., ¿Legado de Dewey? Valor añadido del ApS respecto a <<otros>> aprendizajes experienciales. Non: Virginia, M., Noelia, M., Eduardo, I. & Maria del Carmen, S. (Arg.). <i>El Aprendizaje-Servicio en la Universidad. Una metodología docente y de investigación al servicio de la justicia social y el desarrollo sostenible</i> (orr. 16-22). Comunicación social.</p> <p>Iturbe, A. & Gezuraga, M. (2017). University-Society. New forms of communication in the University of the Basque Country through Service-Learning. Non: Francisco, C., Xosé, R., Valentín Alejandro, M. & Xosé, L. (Arg.), <i>Media and metamedia management</i> (orr. 251-256). Springer.</p> <p>López de Arana, E., Álvarez, A., Aristizabal, P., & Vizcarra, M. T. (2021). Trabajos Fin de Grado basados en aprendizaje-servicio. Una propuesta para el desarrollo de las competencias en sostenibilidad. Non: C. Márquez Vázquez (arg.), <i>Transformación universitaria: retos y oportunidades</i> (orr. 677-686). Ediciones Universidad de Salamanca.</p> <p>López-Vélez, A.L., Meléndez, I., Morales, J., Suso, M. (2020). Planificación y reflexión colaborativa de prácticas inclusivas: Aprendizaje-Servicio y Diseño Universal para el Aprendizaje. Non: G. Román, N. Idoyaga & D. Apaolaza (koord), <i>Metodologías y herramientas inclusivas en contextos educativos</i> (orr. 247-262). ISBN: 978-84-18058-40-0</p> <p>López-Vélez, A.L., Permach, N., Galarraga, H., Bastarrica, O. & Hermoso, E. (2023). Fomentando la sensibilización y la práctica inclusiva en el alumnado de los Grados de Educación Infantil y Primaria a través de experiencias de Aprendizaje-Servicio (ApS). Non: M. Sánchez-Moreno & J. López-Yañez (Arg.), <i>Construir comunidad en la escuela</i> (orr. 559-566) Narcea. ISBN: 978-84-277-3098-4.</p> <p>Martínez-Abajo, J., Gamito, R., León, I. & Vizcarra, M.T. (2021) Una experiencia de expresión corporal en entornos socialmente vulnerables a través del aprendizaje-servicio. Non: J.M. Romero (koord.), <i>Escenarios educativos investigadores: hacia una educación sostenible</i> (orr. 1715 – 1722). Dikynson. ISBN 978-84-1377-301-8</p>
--	--

ARTIKULUAK

Alonso, I., Arandia, M., Martínez, I., Martínez, B. & Gezuraga, M. (2013). El Aprendizaje-Servicio en la innovación universitaria. Una experiencia realizada en la formación de educadoras y educadores sociales. *Revista internacional de educación para la justicia social*, 2(2), 195-216.

Alonso, I., Gezuraga, M., Berasategi, N. & Legorburu, I. (2019). La identidad académica del profesorado de aprendizaje-servicio. Una manera transformadora de ser y estar en la universidad. *Bordón. Revista de Pedagogía* 71(3), 133-155.

Andrade, J. S., & López-Vélez, A. L. (2020). Aprendizaje-servicio en contextos de confinamiento y pandemia: sostener la relación Universidad-Comunidad mediante la presencia virtual. *RIDAS. Revista iberoamericana de aprendizaje servicio: Solidaridad, ciudadanía y educación*, 10, 89-100. <https://doi.org/10.1344/RIDAS2020.10.8>

Arriaga, C., Cabedo, A., Chiva, O. & Moliner, L. (2021). Una mirada comunitaria en la escuela: el diagnóstico del barrio como motor de arranque para proyectos de Aprendizaje-Servicio. *Márgenes: Revista de Educación de la Universidad de Málaga*, 2(2), 100-115.

Angulo, I., Vizcarra, M.T., Gamito, R. & López-Vélez, A.L. (2022). ¿Cómo hacer más coeducativos los patios de recreo? Una propuesta de aprendizaje-servicio. *RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje Servicio*, 13, 60-79. <https://doi.org/10.1344/RIDAS2022.13.4>.

Arribas, H., Gómez-Pintado, A., Martínez-Abajo, J., Vizcarra, M. T., Gamito, R., & Monjas, R. (2022). La ausencia de voz de las entidades en los proyectos de aprendizaje-servicio: propuesta de una herramienta para analizar y mejorar su participación. *RIDAS. Revista iberoamericana de aprendizaje servicio: Solidaridad, ciudadanía y educación*, 13, 40-59. <https://doi.org/10.1344/RIDAS2022.13.3>

Bastarrica, O., Vizcarra, M.T., Martínez, J. & López-Vélez, A.L. (2023). El Aprendizaje-Servicio Universitario en la Educación Física escolar: una revisión sistemática. Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación, 48, 128-137. ISSN: 1579-1726.

Bastarrica, O., Arin, M., López, M., Martínez, J. Vizcarra, M.T. (2022). Talleres de expresión corporal en educación primaria: una experiencia de aprendizaje-servicio. Didacticae, 12, 46-62. <https://doi.org/10.1344/did.2022.12.46-62>.

Calvar, C., de la Serna, J., Bastarrica, O., López, A.L., Gamito, R. (2021). Juegos cooperativos para la inclusión. Tándem: didáctica de la Educación Física, 72, 34-38. ISBN: 9788418058813.

Folgueiras, P., Gezuraga, M. & Aramburuzabala, P. (2019). Los procesos participativos en aprendizaje-servicio, Bordón. Revista de Pedagogía, 71(3), 97-114.

Gamito, R., Hermoso, E., León, I., & Bilbao, L. (2021). Aprendizaje-Servicio para acercar la robótica educativa a las personas con parálisis cerebral y promover las competencias docentes. Eductec: Revista electrónica de tecnología educativa, 78, 114-130. <https://doi.org/10.21556/EDUTEC.2021.78.2213>

Garay, B., López de Arana, E., Vizcarra, M.T., Larrazabal, X. (2021). Análisis de una propuesta de Aprendizaje-Servicio en Educación Física dirigida a menores con experiencias adversas tempranas. Contextos Educativos, 27, 47-64. <https://doi.org/10.18172/con.4592>.

García, A. & López-Vélez, A.L. (2019). Contribución del aprendizaje-servicio a la experiencia educativa democrática de las personas con necesidades educativas especiales en base al pensamiento de Dewey. Revista de Educación Inclusiva 12(1), 11-30. ISSN: 1889-4208.

Gezuraga, M. (2022). Sección abierta de homenaje a Laura Rubio. RIDAS. Revista Iberoamericana de Aprendizaje-Servicio, 14, 193-2014.

Gezuraga, M. (2017). El Aprendizaje-Servicio y su Contribución a la Función de Extensión Universitaria. Desarrollo en la Universidad del País Vasco (UPV/EHU). REICE. Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación, 15(1), 5-18.

Gezuraga, M., & García A. (2020). Recepciones de la pedagogía experiencial de Dewey en diversos enfoques metodológicos: el valor añadido del Aprendizaje-Servicio. *Educatio siglo XXI*, 38(3), 295-316.

Gezuraga, M. & Herrero, M.A. (2017). El Aprendizaje – Servicio en universidades de Buenos Aires: avanzando hacia su institucionalización. *RIDAS. Revista Iberoamericana de Aprendizaje Servicio*, 3, 4-22.

Gezuraga, M. & Malik, B. (2015). Orientación y acción tutorial en la universidad: aportes desde el Aprendizaje-Servicio. *Revista Española de Orientación y Psicopedagogía (REOP)*, 26(2), 8-25.

López de Arana, E., Aramburuzabala, P., Opazo, H. (2020). Diseño y validación de un cuestionario para la autoevaluación de experiencias de aprendizaje-servicio universitario. *Educación*, XX1, 23(1). <https://doi.org/10.5944/educxx1.23834>.

López-de-Arana, E., Sáenz-de-la-Fuente, I., Prol, M., Fernández, I. (2019). Ikaskuntza Zerbitzuan oinarritutako Gradu Amaierako Lanen azterketa ikasleen identitate hezitzailea eraikitzeko eskaintzen dituzten aukerak identifikatuz. *Tantak, Revista de Educación de la Universidad del País Vasco*, 31(1), 149-175. <https://doi.org/10.1387/tantak.20504>.

López-de-Arana Prado, E., Vizcarra Morales, M. T. & Calle-Molina, M. T. (2023). Revisión sobre los beneficios psicosociales que las personas receptoras obtienen del aprendizaje-servicio en actividad física y deportiva. *Bordón, Revista de Pedagogía*, 75(1), 111-126. <https://doi.org/10.13042/Bordon.2023.94345>

Martínez, B. (2014). Aprendizaje-Servicio y Educación Inclusiva. *Educación y futuro: revista de investigación aplicada y experiencias educativas*. 30, 183-208.

Martínez, B. y Martínez, I. (2015). El Aprendizaje Servicio y la formación inicial de profesionales de la educación. *Profesorado: Revista de curriculum y formación del profesorado*, 19(1), 244-260

Martínez, B., Martínez, I., Alonso, I. y Gezuraga, M. (2013). El aprendizaje-servicio, una oportunidad para avanzar en la innovación educativa dentro de la Universidad del País Vasco. *Tendencias pedagógicas*, 21, 99-118

Martínez, J., Aristizabal, M.P., Gamito, R., López de Arana, E. 2020. Planificar los TFG con una mirada crítica. *Tándem: didáctica de la Educación Física*, 70, 7-12. ISSN 1577-0834.

	<p>Martínez-Abajo, J., Bravo, C., & Pérez, S. (2021). Psicología social comunitaria y ApS. Creando puentes a partir de una experiencia universitaria interdisciplinar. <i>Estudios pedagógicos</i>, 47(4), 127-147. https://doi.org/10.4067/S0718-07052021000400127</p> <p>Monjas, R., Martínez-Abajo, J. & Gamito, R. (2022). Las entidades en el ApS: Un estudio para promover proyectos más participativos. <i>Didacticae</i>, (12), 21-31. https://doi.org/10.1344/did.2022.12.21-31</p> <p>Palape, I., Sepulveda, G., Vizcarra, M.T. & Gamito, R. (2022). Luces y sombras del aprendizaje-servicio: dificultades y decisiones para poner en marcha los proyectos. <i>RIDAS, Revista Iberoamericana de Aprendizaje Servicio</i>, 13, 1-19. https://doi.org/10.1344/RIDAS2022.13.1</p> <p>Vizcarra, M. T., Bastarrica, O., Gamito, R., & Martínez-Abajo, J. (2021). Valoraciones sobre una experiencia de Aprendizaje-Servicio en el programa Campus Bizia Lab programa Campus Bizia Lab. <i>Estudios pedagógicos</i>, 47(4), 213-230. https://doi.org/10.4067/S0718-07052021000400213</p> <p>Vizcarra, M. T., & Lecumberri, C. (2020). Experiencias de actividad física y aprendizaje-servicio. <i>Tándem: Didáctica de la educación física</i>, 70, 4-6.</p> <p>Vizcarra, M. T., & Lleixá, T. (2022). Aprendizaje-Servicio en Educación Física para la inclusión social. <i>Didacticae. Journal of Research in Specific Didactics: / Revista d'Investigació en Didàctiques Específiques / Revista de Investigación en Didácticas Específicas.</i>, 12, 4-6. https://doi.org/10.1344/DID.2022.12.4-6</p>
SAREETAN SARTZEA0}	<ul style="list-style-type: none"> - ZERBIKAS Fundazioko kide diren irakasleak. - -RedAps - Ikaskuntza Zerbitzurako Espainiako Sareko kide diren irakasleak. - Unibertsitateko ikaskuntza zerbitzurako sarean -ApS (U)- parte hartzen duten irakasleak - Unibertsitateko Ikaskuntza Zerbitzuaren Elkarteko kide diren irakasleak. - CADEPen curriculumaren iraunkortasunerako taldean parte hartzea. - RIADIS, Jarduera Fisikoaren eta Gizarteratzeko Kirolaren arloko Ikaskuntza Zerbitzurako Ikerketa Sarean parte hartzea.

ERREFERENTZIA BIBLIOGRAFIKOAK

- Amiano, I. (2019). La responsabilidad social universitaria desde la perspectiva de la pertinencia social: Mecanismos de interlocución con la sociedad en el caso de las universidades españolas (argitaratu gabeko doktorego tesia). Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU)
- Agrafojo, J., García-Antelo, B. & Jato, E. (2017). Aprendizaje servicio e innovación educativa en la Universidad de Santiago de Compostela: estrategia para su institucionalización. *RIDAS. Revista Iberoamericana de Aprendizaje y Servicio*, 3, 23–34. <https://doi.org/10.1344/ridas2017.3.3>
- Alonso, I., Arandia, M., Martínez, I., Martínez, B. & Gezuraga, M. (2015). El Aprendizaje-Servicio en la innovación universitaria. Una experiencia realizada en la formación de educadoras y educadores sociales. *RIEJS, Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 2(2), 195-216. <https://revistas.uam.es/riejs/article/view/379>
- Aprenentatge-Servei (2016). *Què és l'APS?* <https://aprenentatgeservei.cat/que-es-laps/>
- Aramburuzabala, P., Cerrillo, R. & Tello, I. (2015). Aprendizaje-servicio: una propuesta metodológica para la introducción de la sostenibilidad curricular en la Universidad. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 19, 78-95. <https://www.ugr.es/~recfpro/rev191ART5.pdf>
- Aznar, P. & Ull, M. A. (2009). La formación de competencias básicas para el desarrollo sostenible: El papel de la Universidad. *Revista de Educación, Número especial*, 219–237. http://www.revistaeducacion.educacion.es/re2009/re2009_10.pdf
- Batlle, R. (2011). ¿De qué hablamos cuando hablamos de aprendizaje-servicio? *Revista Crítica*, 972, 49- 56. <https://philpapers.org/rec/BATDQH>
- Bender, C.J., Daniels, P., Lazarus, J., Naude, L. & Sattar, K. (2006). *Service learning in the curriculum. A Resource for Higher Education Institutions*. de

http://www.che.ac.za/sites/default/files/publications/HEQC_ServiceLearning_Curriculum_Jun2006_0.pdf

Butler, B. R., Coffey, H. & Young, J.L. (2021). Justice-Oriented Teaching Dispositions in Urban Education: A Critical Interpretive Case Study. *Urban Education*, 56(2), 193-227. <https://doi.org/10.1177/0042085918801428>

Candela-Soto, P., Sánchez-Pérez, M. C. & Ávila-Francés, M. (2021). Aprendizaje-servicio en la enseñanza de la Sociología a futuros docentes. *Alteridad*, 16(1), 38–50. <https://doi.org/10.17163/alt.v16n1.2021.03>

Capella-Peris, C., Gil-Gómez, J. & Chiva, Ò. (2020). Innovative analysis of Service-Learning effects in Physical Education: A mixed-methods approach. *Journal of Teaching in Physical Education*, 39, 102–110. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2019-0030>

Chiva-Bartoll, O., Ruiz-Montero, P., Martín, R., Pérez, I., Giles, J., García-Suárez, J. & Rivera-García, E. (2019). University Service-Learning in Physical Education and Sport Sciences: A systematic review. *Revista Complutense De Educación*, 30(4), 1147-1164. <https://doi.org/10.5209/rced.60191>

Comisión de Sostenibilidad de la CRUE (2015). *El Aprendizaje-Servicio como estrategia docente dentro del marco de la Responsabilidad Social Universitaria para la promoción de la Sostenibilidad en la Universidad*. Osoko bilkurak onetsitako dokumentua. Jornadas de la Comisión de Sostenibilidad de la Conferencia de Rectores de las Universidades Españolas, maiatzak 27 eta 29, León.

CRUE Sostenibilidad (2012). Directrices para la introducción de la Sostenibilidad en el currículum. CRUE Universidades Españolas. http://www.crue.org/Documentos%20compartidos/Declaraciones/Directrices_Sostenibilidad_Crue2012.pdf

De la Cerda, M., Graell, M., Martín, X., Muñoz, Á. & Puig, J. M. (2009). Aprendizaje servicio: ejemplos y definiciones. In J. M. Puig (Ed.), *Aprendizaje servicio (APS) Educación y compromiso cívico* (orr. 15–32). Graó.

- Escofet, A., Folgueiras, P., Luna, E. & Palou, B. (2016). Elaboración y validación de un cuestionario para la valoración de proyectos de aprendizaje-servicio. *RMIE. Revista Mexicana de Investigación Educativa*, 21(70), 929–949. <http://www.scielo.org.mx/pdf/rmie/v21n70/1405-6666-rmie-21-70-00929.pdf>
- Euskal Herriko Unibertsitatea (UPV/EHU) (2019). EHUagenda 2030. Garapen iraunkorrari ekin. UPV/EHU. <https://www.ehu.es/documents/4736101/11938005/EHUagenda-2030-EUS.pdf/028a6f66-04d7-d5e5-8ee8-8bbe7d1db2cd?t=1558538098000>
- Eyler, J. S. y Giles, D. E. (1999). *Where's the learning in service-learning?* Jossey Bass Publishers.
- Eyler, J.S., Giles, D.E., Stenson, C.M. & Gray, C.J. (2001). *At a glance: what we know about the effects of Service Learning on College Students, Faculty, Institutions and Communities, 1993- 2000: Third Edition. Vanderbilt University. Corporation for National Service Learn and Serve America National Service Learning Clearinghouse.* https://www.researchgate.net/publication/237415314_At_A_Glance_What_We_Know_about_The_Effects_of_Service-Learning_on_College_Students_Faculty_Institutions_and_Communities_1993-2000_Third_Edition
- Gezuraga Amundarain, M. (2014). El aprendizaje-servicio (A-S) en la Universidad del País Vasco (UPV/EHU): en el camino hacia su institucionalización. Universidad Nacional a Distancia. http://e-spacio.uned.es/fez/eserv/tesisuned:Educacion-Mgezuraga/Gezuraga_Amundarain_Monike_Tesis.pdf
- Gezuraga, M. (2017). El Aprendizaje-Servicio y su contribución a la función de extensión universitaria. Desarrollo en la Universidad del País Vasco (UPV/EHU). REICE. *Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 15(1), 5-18. doi:10.15366/reice2017.15.1.001
- Gijón, M. (2015). El Aprendizaje Servicio es una pedagogía del compromiso cívico. In J. M. Puig (koord.), *11 ideas clave ¿Cómo realizar un proyecto de aprendizaje servicio?*, (orr. 17-28). Graó.

- Kandel, V. (2013). Los proyectos de extensión universitaria y su impacto en la Universidad de Buenos Aires. *Extensión en red*, (4).
- Marqués, M. (2014). *La dimensión docente de la Responsabilidad Social Universitaria: la institucionalización del aprendizaje servicio en la Universitat Rovira i Virgili*. I Jornadas Internacionales sobre Responsabilidad Social Universitaria. Cádiz. Martín, X., Rubio, L., Batlle, C. & Puig, J. M. (2010). ¿Qué es aprendizaje servicio? Non: X. Martín & L. Rubio (Arg.) *Prácticas de ciudadanía. Diez experiencias de aprendizaje servicio* (15-24). Barcelona: Octaedro.
- Martínez, M. (2010). *Aprendizaje Servicio y Responsabilidad Social de las Universidades*. Octaedro.
- McIlrath, L. (koord) (2016). *Europe Engage Survey of Civic Engagement & Service-Learning Activities within the Partner Universities*. <https://europeengagedotorg.files.wordpress.com/2016/04/report-euen-mcilrath-et-al3.pdf>
- Mendía, R. (2012). El Aprendizaje-Servicio como una estrategia inclusiva para superar las barreras al aprendizaje y a la participación. *Revista de Educación Inclusiva*, 15(1), 71-82. <https://revistaeducacioninclusiva.es/index.php/REI/article/view/222>
- Ministerio de Educación, Secretaría General de Universidades. (2011). *La responsabilidad social de la universidad y el desarrollo sostenible* Secretaría General Técnica
- Puig, J. M., Batlle, R., Bosch, C. & Palos, J. (2007). *Aprendizaje servicio: Educar para la ciudadanía*. Octaedro.
- Puig, J. M., Gijón, M., Martín, X. & Rubio, L. (2011). Aprendizaje-servicio y Educación para la Ciudadanía. *Revista de Educación, ale berezia*, 45-67. http://www.revistaeducacion.educacion.es/re2011/re2011_03.pdf

- Puig, J.M. & Palos, J. (2006). Rasgos pedagógicos del aprendizaje–servicio. *Cuadernos de Pedagogía*, 357, orr. 60-63. <https://roserbatlle.files.wordpress.com/2009/03/rasgos-pedagogicos.pdf>
- Santos-Pastor, M. L., Martínez-Muñoz, L. F., Garoz-Puerta, I. y García-Rico, L. (2021). La reflexión en el Aprendizaje-Servicio Universitario en Actividad Física y Deporte. Claves para el aprendizaje personal, académico y profesional. *Contextos Educativos. Revista de Educación*, 27, 9–29. <https://hdl.handle.net/11162/217215>
- Tapia, M. N. (2001). *La solidaridad como pedagogía* (2. ed.). Ciudad Nueva.
- UNESCO. (2009). Conferencia mundial de educación superior 2009: Las nuevas dinámicas de la educación superior y de la investigación para el cambio social y el desarrollo, 5-8 de jul 2009.
- University Leaders for a Sustainable Future (1990), *The Talloires Declaration*, ULSF, Washington, DC.
- Zerbikas (2008). *0. Zerbikas Gida. ikasketa eta zerbitzu solidarioen sakelako gida*. Zerbikas Fundazioa. https://www.zerbikas.eus/wp-content/uploads/2016/01/0_eu.pdf
- Zygmunt, E. M., Cipollone, K. & Tancock, S. (2020). Community-Engaged Teacher Preparation and the Development of Dispositions for Equity and Social Justice. Non: R. Papa (Ed.), *Handbook on Promoting Social Justice in Education* (orr. 1299-1319). Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-030-14625-2_135
- Willis, R. (2002). The Economic Approach to Service Learning: Ten Simple Guidelines. In M. McGoldrick & A. Ziegert. (Arg.) *Putting the Invisible Hand to Work: Concepts and Models for Service Learning in Economics* (64-80). Ann Arbor: The University of Michigan Press.

LEGEGINTZAKO ERREFERENTZIAK

17/2011 DEKRETUA, otsailaren 15ekoa, Euskal Herriko Unibertsitatearen estatutuak onartzen dituena (2011/02/24ko EHAA, ekainaren 21eko 78/2022 Dekretuak aldatuak).

2/2023 Lege Organikoa, martxoaren 22koa, Unibertsitate Sistemarena (2023/03/23ko BOE, 70. zk.)

822/2021 Errege Dekretua, irailaren 28koa, unibertsitate irakaskuntzen eta beren kalitatea ziurtatzeko prozeduraren antolamendua ezartzen duena. (302 zenbakiko BOE, 2011/12/16)

ERANSKINA. I-Zrekin LOTUTAKO PLAN ESTRATEGIKOAREN ARDATZAK, HELBURUAK ETA EKINTZAK

6. taula. 2022-2025 plan estrategikoaren ardatzak eta helburuak, I-Zren prozesuekin lotuta

ARDATZ ESTRATEGIKOAK	HELBURUAK	EKINTZAK
I ARDATZA: PRESTAKUNTZA	01. HELBURUA Oreka lortzea batik bat egonkorra eta tokikoa den graduen eskaintzaren eta dinamikoagoa eta nazioartekoagoa den graduondokoen eskaintzaren artean.	01. UPV/EHUK eskainitako graduoko eta graduondoko tituluen mapa tokiko eta nazioarteko gizarte erronkekin kontrastatzea, eboluzio demografikoa, ikasleen profila eta ingurune sozioekonomikoaren eskakizunak barne hartuta.
	05. HELBURUA Bultzada ematea IKD hezkuntza ereduari eta GJHein konprometitutako irakaskuntza berrikuntzako esparru berriari, diziplina anitzeko prestakuntza indartuta, baita zeharkako gaitasunak eta gaitasun digitalak ere.	01. IKD hezkuntza eredu propioa eta GJHein konprometitutako irakaskuntza berrikuntzako esparru berria indartzea, diziplina anitzeko prestakuntza eta zeharkako kompetentziak eta konpetentzia digitalak sustatuz. 02. UPV/EHUren katalogoaren zeharkako gaitasunak eskuratzeari eta gizarte erronkei lotutako diziplinarteko lana bultzatzea, proiektu berritzaileen bidez eta gero horiek curriculumean barneratuz, baita GRALen, MALen eta prestakuntza eskaintza berrien bidez ere, mugikortasunak barne hartuta (esate baterako, BIPak).

<p>II ARDATZA: IKERKUNTZA ETA TRANSFERENTZIA</p>	<p>05. HELBURUA</p> <p>Bultzada bat ematea gizartearen kultura aberastasunean zuzeneko eragina duen ikerketaren aitortzari.</p>	<p>02. Alfabetatze zientifikoko programetan (Horizonte Europa, FECYT, etab.) parte hartzea bultzatzea, gizartea gure ikerketen garrantziaz jabetu dadin.</p> <p>04. Ikerketa eta transferentziaren gizarte inpaktuaren neurketa eta ikusgarritasuna bultzatzea, jakintza arlo guztietan.</p>
<p>III. ARDATZA: KULTURA ETA GIZARTEA</p>	<p>01. HELBURUA</p> <p>Gizartearekiko komunikazioa hobetzea, baita ezagutzaren dibulgazioa eta UPV/EHUren kultura legatua ere.</p>	<p>03. Ikasleen, irakasle-ikertzaileen eta AZPko langileen gizarte ekimena eta konpromiso zibikoa babestea, sustatzea, aitortzea eta zabaltzea.</p> <p>05. Aldizkako komunikazioa ezartzea erakundeekin eta agente ekonomiko eta sozialekin.</p>
	<p>02. HELBURUA</p> <p>Lankidetzaren hitzarmenak eta proiektuak babestea, euskal sare sozioekonomiko eta kulturalarekin.</p>	<p>01. Erregistroan sartzea alor soziokulturaleko proiektu eta hitzarmen guztiak.</p> <p>02. Irakasleei proiektu soziokulturalen sustapena eta garapena aitortzea (ikasleen parte hartzea bultzatzeko).</p> <p>03. Erakunde publikoekiko unibertsitatearen harremanak eta irudia indartzea.</p>

	<p>04. HELBURUA</p> <p>Erreferentzia eredu gisa indartzea genero berdintasunean, inklusioan eta garapen jasangarrian.</p>	<p>03. Ingurumenaren kontserbazioa, generoa, inklusioa eta garapen jasangarria bultzatzen duten taldeak koordinatzea.</p> <p>04. Premia bereziak dituzten kolektiboei (desgaitasuna duten pertsonak, errefuxiatuak, gizarte, ekonomia eta kultura egoera ahulean dauden kolektiboak, etab.) laguntzeko programak indartzea.</p>
	<p>05. HELBURUA</p> <p>Gizarteak bere osotasunean dituen beharrei, desafioei eta arazoei loturiko esku hartzeak egitea irakaskuntzan, ikerketan eta ezagutzaren transferentzian.</p>	<p>01. Gai soziokulturalei lotutako ekimenak sortzea EHUGUNE bezalako espazioetan gizarte eragileekiko lankidetzan, eta gizarte inpaktuko katedrak kontuan hartzea.</p> <p>02. Boluntariora bultzatzea.</p> <p>03. Erakundeak gizartearekiko harremanean duen identitateari buruzko gogoeta bultzatzea.</p>
<p>IV. ARDATZA: PERTSONAK</p>	<p>06. HELBURUA</p> <p>Pertsonen egokitzapena eta prestakuntza indartzea, aintzat harturik unibertsitatearen egitekoa eta ikuspegia.</p>	<p>02. EHU-agenda 2030aren esparruan, jarduerak antolatzea, unibertsitateko kideak jasangarritasunarekin bat etor daitezten.</p>

IV. ARDATZA: GOBERNANTZA ETA BALIABIDEAK	05. HELBURUA Gizarte desafioei eta GJHei erantzungo dieten proiektuak aurkeztea, Next Generation Funtsen deialdiak (NGEU) erabilia, besteak beste.	01. Funts horien bidez hauta daitezkeen proiektuen katalogo bat egitea, unibertsitatearen eta gizartearen arteko harremana irekiagoa izan dadin. 02. Beste erakunde eta enpresa batzuekiko aliantzak ezartzea, UPV/EHUK NGEU ekimenaren esparruan abian jarriko diren proiektu estrategikoetan parte hartzeko aukera izan dezan.
	07. HELBURUA Finantzaketa publikoa eta pribatua hobetzea, kontuan hartuz beti gure unibertsitatearen helburua: zerbitzu publikoa.	05. Aldizkako komunikazioa ezartzea erakundeekin eta agente ekonomiko eta sozialekin.